

put VII. Hæc autem concordata Romæ servabantur in Cancellaria Cardinalis Joannis Episcopi Ostiensis, & Vice-Cancellarii, qui ex voluntate ipsius Nartini præcipientis, *quod capitula prædicta, & quodlibet eorum dentur cuilibet ea habere volenti communiter, seu divisim in authentica forma sub sigillo D. Vice-Cancellarii eum subscriptione notarii; sic quod fidem faciant exhibita ubicumque*, ea distribuit. Revera eadem concordata cum illa forma, quam Martinus præscripserat, descripta extant apud Harzheimium *loc. cit.* Hujus quoque decreti veritatem ostendunt Concilium Basileense *Sess. 20. c. 2. t. 17. conc. col. 315. Collect. Labbæi*, Gallicanus conventus Bituricensis an. 1438. *n. 36. apud Cabassutum*, Concilium Lateranense V. *Sess. 11. §. Statuimus insuper t. 19. conc. col. 958.*, in quibus ejusdem decreti mentio est; denique consensus omnium, à quibus illud ubique receptum est.

(2) Martini decretum perpetuum esse, atque ad universam Ecclesiam pertinere, duo sunt, quæ invicte demonstrant. Primum educitur ex testimoniis, quæ paulo ante descripsi, alterum ex totius Ecclesiæ consuetudine, quæ optima legum interpretes est Porro S. Antoninus *loc. cit. testatur*, sese à Juliano Casarino Cardinali intellexisse, decretum illud esse perpetuum; & Andreas Episcopus Posnaniensis cum anno 1423. Senis Concilii causa moraretur, Martinum ipsum rogavit, ut decretum suum prorogaret, sed ei responsum est à Cardinali Juliano, suam illam petitionem inutilem esse, quoniam Pontifex idem decretum perpetuum esse voluerat. Ac totius Ecclesiæ consuetudinem pluribus allatis testimoniis, confirmant Suarezius *de Censur. disp. 9. sect. 2. n. 5.*, Cardinalis Petra, *ad Constit. 18. Innocentii IV. t. 3. Comment. ad Constit. Apostolic. Cabbasutius Notit. Eccles. de Concil. Basil. p. 534. ed. Lugduni 1580. Benedictus XIV. de Synod. diæcesan. l. 12. c. 5. n. 4.*

§. XI. Itaque cum hæreticis, schismaticis, ceterisque similibus, qui expresse, ac speciatim excommunicati non sunt (1), vetita in re civili communicatio non est (2). Hi quidem devitandi sunt, sicuti demonstratum supra est, propter periculum, atque discrimen, in quod vocantur, qui ex eorum societate, & consortio iisdem infici erroribus possunt, quibus illi infecti sunt, non autem sunt devitandi propter excommunicationem, qua generatim hæretici, & schismatici obligantur. Itaque cum his hominibus caute, & prudenter, tamquam cum malis, agere debemus memores omnium, quæ de vetita eorum tolerantia sancita sunt; at si quis ob justam aliquam causam cum iis sermones conferat aut etiam eorum templa curiosus ingrediatur, minime incidit in excommunicationem quæ adversus eos, qui cum

excommunicato vitando comunicant, est constituta.

(1) Sunt qui constitutionem Martini V. ad hæreticos, atque schismaticos pertinere inficiantur, & sunt qui huic constitutioni derogatum putant à Concilio Lateranensi V. *Sess. 11. §. Statuimus*, à quo confirmatum est id, quod pridem à Basileensi Synodo *Sess. 20. §. 2.* sancitum fuerat. Ita, præter ceteros, sentiunt Sotus *in 4. dist. 25. qu. 1. art. 1. & 3.*, Bellarminus *de Roman. Pont. l. 2. c. 30. §. Neque valet opp. t. 1. p. 344. ed. Ven. 1721.*, Turrecremata *Sum. Eccles. Pot. l. 4. part. 2. c. 20.*, Auctor libri *Traité Theologique, où l'on demonstre, que les fideles ne peuvent communiquer en matiere de religion avec les ennemis declarez de la B. Unigenitus*, Fagnanus *in c. 1. n. 53. de Schismat.* Sed Martini decretum loquitur universe de omnibus excommunicationis cujuscumque sententiæ; aut censuræ ecclesiasticæ ab homine, vel à jure, ac tantum excipit nominatim illos, in quos sententia excommunicationis à *Judice publicata, vel denunciata specialiter, & expresse est*, quique palam in clericum sacrilegas manus injecerunt. Ergo si tantum certi excommunicati sunt excepti, non ceteri *cujuscumque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ ab homine, vel à jure*, quibus verbis etiam hæreticos, & schismaticos comprehendi nemo inficiabitur, manifestum est, eos etiam, cum speciatim excommunicati non sunt, ad Martini decretum pertinere. Adde quod novum illud jus à Martino V. constitutum est, ut devitarentur scandala, quæ oriebantur ex consortio hæreticorum, & schismaticorum, quorum magnus erat numerus, cum Constantiensis Synodus habita est. Illa autem Basileensis, & Lateranensis Concilii decreta, quibus jus à Martino inductum, e medio sublatum fuisse videtur, minime observata monet Benedictus XIV. *de Synod. diæcesan. l. 6. c. 5. n. 2.* Confer etiam Suarezium *de Fid. disp. 21. sect. 3. n. 2.*, Sanchezium *de Præcept. decalog. l. 2. c. 9. n. 3.*, Pirhingium *Jus canon. l. 5. tit. 39. sect. 4. §. 1.*, Azorium *Inst. moral. l. 8. c. 11.*, Card. de Lugo *de Virt. disp. 22. sect. 1. n. 1.*, Card. Petram *ad Constit. Apostolic. t. 3. n. 39. p. 187.*, Amortum *Theolog. moral. t. 1. tract. 3. sect. 2. §. 2.*, Ballerinium *in Not. ad S. Antoninum l. & edit. cit. col. 1414 & seq.* At enim duæ sunt ejusdem Martini constitutiones, altera *In eminenti*, quæ extat apud Labbæum *t. 16. Concil. col. 768.*, & altera *Inter cunctas*, quæ ab eodem Labbæo descripta est *l. c. col. 766.*, & in hiis quidem constitutionibus omnis videtur cum hæreticis vetita communicatio. Idem quoque à Martino V. decretum est in Concilio Senensi an. 1423. apud Labbæum *t. 17. Concil. col. 99.*; atque à Paulo IV. *in Const. Cum ex Apostolatus 27. t. 4. part. 1. p. 354. Bullar. Roman.* Verum recentiores hæ constitutiones, quibus Martini V. constitutioni *Ad evitanda* derogatum videtur, nihil obstant, quoniam, ut testatur Benedictus XIV. *de Synod. Diæc. l. 6. c. 5. n. 2.*, eadem constitutio *in suo semper vigore permansit, non obstantibus subsequentibus Constitutionibus &c.* Accedit quod duæ illæ ipsius Martini constitutiones *In eminenti, & Inter cunctas* antiquiores sunt

extravaganti *Ad evitanda*, & ideo recentiori constitutione jus comprehensorum antiquioribus, si forte obstat, è medio sublatum est. Quamquam si recte expendatur Constitutio *In eminenti* Martini V., ea forte pertinet ad illos, qui hæreticorum errorum participes fuerint, aut vetat communionem cum hæreticis, qui uti tales denunciati sunt apud iudices, qui in eam rem inquirere jubentur. Eodem etiam decretum Concilii Senensis, & Constitutio Pauli V. referri commode possunt. Mirum vero non est, quod in Martini constitutione *Inter cunctas* hæretici in Ecclesiis catholicorum sepulturam habere prohibeantur; neque vero effici ex eo potest, quod ut catholici sepulturam, ita societatem, & communionem cum hæreticis habere nequeant. Nam illa, quæ catholicis permissa est, communicatio cum hæreticis sine metu excommunicationis, commodum respicit, & utilitatem Catholicorum, qui liberati sunt à metu, quo tenebantur, contrahendæ excommunicationis, si cum hæreticis ita, ut supra monui, communicarem. Verum sepultura ecclesiastica cedit in commodum hæreticorum, atque in dedecus Ecclesiæ; & ideo vetita hæreticis ecclesiastica sepultura argumento esse non potest, quod etiam catholicis sub pœna excommunicationis vetita sit cum hæreticis communicatio. Comprehendam paucis. Constitutio *Ad evitanda* hoc habet propositum, ut Catholici, qui communicant cum hæreticis nominatim non excommunicatis, omnem abigant contrahendæ excommunicationis metum. Cum hoc vero quid habet commune ecclesiastica sepultura, à qua hæretici repelluntur?

(2) Sunt, qui non tantum in humanis, sed etiam in divinis, & sacris catholicis cum hæreticis communicationem permissam putant. Ego ea de re sententiam exponam sapientissimi Pontificis Benedicti XIV. *de Synod. dioces. l. 6. c. 5. n. 2.* Ipse autem inquit: *quomodo per cannem Concilii Constantiensis, qui incipit Ad evitanda, quique in suo semper vigore permansit, non obstantibus contrariis subsequentibus Constitutionibus Concilii Bisileensis, & Lateranensis nonnihil relaxata fuerit disciplina in eo, quod pertinet ad conversandum, atque etiam in divinis communicandum cum hæreticis, qui tolerantur. . . non idcirco tamen arbitrari debent catholici, fas sibi esse indistincte cum hæreticis, quamvis non denunciatis in rebus sacris, & divinis communicare; siquidem Paulus V. post maturam rei discussionem neutiquam licere definiit Catholicis regni Angliæ hæreticorum templa adire, ritibusque interesse, quos inibi exercent.* Tum ostendit, non deesse Theologos, qui alicujus culpæ reos negant esse catholicos, qui cum hæreticis, & schismaticis nominatim non denunciatis in divinis communicant, atque ab iis etiam sacramenta percipiunt; modo id faciant ob gravissimam, aut necessariam causam, sacramenta administrantur, ritu plane catholico ab hæreticis, aut schismaticis valide ordinatis, communicatio in divinis neque ullum præbeat indicium, aut conjecturam faciat erroris à catholico homine approbati, neque scandalum, aut offensionem pariat. Monet tamen ipse Benedictus, primum quod huic sententiæ quamplurimi adversantur; deinde quod etiamsi vera habeatur, tamen *cum omnes enumerata circumstantiæ simul, & con-*

unctim adesse debeant. . . . fere impossibile est, quod catholici, qui se cum hæreticis in sacris, divinisque commiscant, culpa vacare possint. Quare Urbis Congregationes, inquit, *illicitam semper reputarunt communicationem, de qua est sermo, doctamque concinnarunt instructionem ad Missionarios, ubi opus fuerit, transmitendam, ubi rationes expenduntur, propter quas vix unquam accidere potest, ut in praxi sit innoxia catholicorum cum hæreticis communicatio in divinis.* Confer etiam Giraldum *Exposit. Jur. Pontific. l. 5. tit. 39. sect. 926. p. 761. & seq.*, à quo sacrarum quoque Urbis Congregationum ea de re declarationes describuntur. Si qui tamen catholicus hæreticorum, aut schismaticorum templa ingrediatur, ut ea curiosius inspiciat, arque etiam sacris eruditionis causa intersit, non ut eorum sit particeps, aut quidquam approbet, quod catholicæ veritati adversetur, is minime in sacris, atque divinis communicare dicitur, neque culpæ reus haberi potest.

§. XII. Potestas ferendi excommunicationem à Christo data est Ecclesiæ Præpositis, hoc est Episcopis, atque in primis Summo omnium capiti Romano Pontifici, in quos ipse contulit clavium potestatem (1). Hi suo jure (2) excommunicationis pœna animadvertunt in Christianos, qui gravius deliquerunt, atque huic pœnæ subjecti sunt omnes, qui Ecclesiæ potestati subsunt, sive divites, sive pauperes sint, sive alieno pareant, sive summo potiantur imperio (3). Nam hi quoque Ecclesiæ legibus parere debent, quamquam eorum summa sit in re civili potestas; ipsis vero non licet aut censuras ferre, aut in earum justitiam inquirere (4), quoniam ea res tota tantum sacræ potestati commissa est.

(1) Cum Romano Pontifice, quem Christus constituit unitatis centrum, atque Ecclesiæ fundamentum, convenire omnes debent, qui catholici haberi, ac revera esse volunt. Ex quo facile intelligitur, quæ sit vis excommunicationis, quæ à Summo Pontifice lata est. Nimirum cum ille, qui jus in omnes catholicos habet, aliquem excommunicatione, & anathemate plectit, eum non solum à sua, & Romanæ particularis Ecclesiæ communionem sejungit, verum etiam ejicit, atque præcidit ab unitate, & communionem totius Ecclesiæ catholicæ quæ ipsi tamquam capiti, & catholicæ communionis centro adhæret, ac jure Primatus adhærere debet; nec fieri potest, ut quis ab eo præcisus non sit etiam præcisus ab ipsa Ecclesia, quæ ex divina institutione cum ipso unitatis centro annexa, & conjuncta est. Hinc *jura communionis* ab unitate cum Sede Apostolica dimanare S. Ambrosius cum Aquilejensi Synodo docuit *Ep. 6. opp. t. 3. col. 850. ed. Ven. 1751.*, & excommunicationes ab aliis Episcopis latæ nullius momenti

sunt, cum eos, qui ab aliquo etiam majorum Sedium Antistite excommunicati fuerunt, suæ communionis participes, & sibi inconvulse unitos Apostolica judicavit auctoritas, ut inquit Vigilus P. in *Constit.* apud Labbæum t. 5. *Concil. col. 1348. ed. Ven.* Hinc merito S. Cyrillus Alexandrinus Episcopus, etsi Nestorii Constantinopolitani errorem, ac pertinaciam exploratam haberet, tamen ab ejus communione discedere noluit, nisi primum Cælestini Romani Pontificis sententiam audiret apud Constantium *int. Cælest. Ep. 8. col. 1085.*, ipse autem Cælestinus aliorum Episcoporum sententias haud metuendas dixit si ab ipsis excommunicati, vel depositi in Apostolicæ Sedis communionem permaneant. Confer ejusdem Cælestini *Ep. 11. n. 3. Ep. 12. n. 2. Ep. 14. n. 7.* apud Constantium *col. 1106. 1111. 1146.* Quare perperam, ac nimio abreptus æstu Firmilianus *Ep. 75. inter opp. S. Cypriani col. 356. ed. Ven. 1758.* schismatis accusat Stephanum Pontificem, qui plures Episcopos in controversia de baptismo hæreticorum communione privasse credebatur, dum Stephanum his verbis alloquitur: *Excedisti enim te ipsum; nolli te fallere; siquidem ille est vere schismaticus, qui se à communione ecclesiasticæ unitatis apostatam fecerit.* Perperam, inquam; nam Summus Pontifex excommunicatione in aliquos animadvertens sese quodammodo ab illis quidem separat, sed cum eosdem præcidat à centro unitatis, quod sibi adhæret ex divina institutione, non se, sed illos à communione ecclesiasticæ unitatis, & ab Ecclesia amputat, atque secernit; & ideo recte S. Irenæus, qui non eo, quo Firmilianus, æstu rapiebatur, plane intellexit fore, ut Asiani Episcopi ab Ecclesia præcisi, & amputati haberentur, si à Summo Pontifice propter controversiam de Paschate excommunicarentur, cum Victorem rogavit. *Ne tam multas Ecclesias omnino propter traditionis ex antiqua consuetudine inter illos usurpata observationem, à corpore universæ Ecclesiæ penitus amputaret,* uti testatur Eusebius *Hist. Eccl. l. 5. c. 24. p. 213. ed. Taurin. 1746.* Quod autem objicitur de viris quibusdam pietate præstantibus, qui floruerunt in schismatibus Meletii Antiocheni, & Acacii Constantinopolitani, quique Apostolicæ Sedis communionem caruerunt, egregie diluitur à Petro Ballerino de *Vi ac ration. Prim. R. Pontif. in append. ad §. 1. c. 11. p. 327. seq. ed. Aug. Vindel. 1770.* At Febronius Romani Pontificis excommunicationes metuendas, atque eas ad jurisdictionem referendas negat. Inquit enim, quod antiquæ ratio excommunicationis, ejusque sicuti olim communicatio concedebatur, cum quis etiam alienos subditos suæ communionis participes faciebat, ita excommunicatio, quæ communioni opponitur, nihil aliud erat quam aliquem à sua communione repellere; quod cum fieri posset etiam in eos, qui subditi non sunt, & in quos etiam nulla propria jurisdictio est, hinc excommunicatio ad jurisdictionem aliud pertinere videtur. Tunc videlicet proprie Episcopi jurisdictionem exercent, cum suos subditos excommunicatione plectunt, non item cum animadvertunt in eos, qui sibi subditi non sunt. Ita argumentatur Fe-

bronius, qui Summo Pontifici subesse negat eos, qui aliis Episcopis subsunt; quod sane idem est ac tollere primatum jurisdictionis, quem Summum Pontificem in totam Ecclesiam habere, inter catholicos omnes constat. Sane si hæc jurisdictio sese effundit in Ecclesiam universam, si quotquot in ea versantur Romano Pontifici subjiciuntur, si ipse Christi institutione præest omnibus tum Episcopis, tum ovibus gregis Domini, manifestum est, quod cum ipse fert excommunicationem, non in alienos subditos, sed in eos, quos sibi verè, & proprie jure primatus subjectos habet, sententiam dicit. Itaque quemadmodum excommunicatio Episcopi in suos dioecesanos verus est actus jurisdictionis, quoniam in eos imperium, & potestatem habet, ita excommunicatio Romani Pontificis in omnes Christianos verus, & proprius est jurisdictionis actus, quoniam ita fert in dolos, & natura Primatus, ut omnes ei subjiciantur. Ex quo facile evertitur quod Febronius dicit de non metuendis Romanorum Pontificum excommunicationibus. Nam si Pontifex jurisdictionem in omnes Christianos habet, omnes certe tenentur excommunicatione, quæ ab eo lata est. Ineptissima est autem distinctio inter Papam, & Curiam Romanam, cum excommunicatio non à Curia, sed à Summi Pontificis auctoritate vim habeat; eodemque habenda loco est altera distinctio inter Sedem Romanam, eique præsentem Summum Pontificem, quam distinctionem late refutat Ballerinus de *Vi ac ration. Primat. c. 14. §. 5. n. 23. seq. p. 241. seq. ed. cit.*

(2) Quesnellus in *Proposit. 90.* quam cum ceteris damnavit Clemens XI. *Constit. Unigenitus 187. p. 340. t. 10. Bullar. Roman. Ecclesia,* inquit auctoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos pastores; de consensu saltem præsumpto, totius corporis. Idem cum eo sentit Van-Espenius de *Censur. c. 2. §. 1.*, eodemque recidit sententia Dupinii de *Antiq. Eccles. discipl. Diss. 4. c. 1.*, Febronii de *Statu Eccles. c. 1. §. 6.*, ceterorum, qui damnatam Edmundi Richerii sententiam sequuntur, & clavium potestatem collectim membris Ecclesiæ omnibus inesse arbitrantur, sed ejus usum; & exercitium ad Episcopos, & Sacerdotes pertinere. His vero prævit Lutherus, qui in nefario opere, quod *Captivitatem Babylonicam* inscripsit, *opp. t. 2. p. 85. ed. Wittenberg. 1562.* omnes, inquit, sumus sacerdotes quotquot Christiani sumus; sacerdotes vero, quos vocamus, ministri sunt ex nobis electi, qui nostro nomine omnia faciunt, & Sacerdotium aliud nihil est, quam ministerium. . . Neque Papa, neque Episcopus, neque ullus hominum habet jus unius syllabæ constituendæ super Christianum hominem, nisi id fiat ejusdem consensu, & quidquid aliter fit, tyrannico spiritu fit. At innumera sunt testimonia Patrum, qui uno omnium consensu docent, clavium, seu ligandi solvendique potestatem Ecclesiæ Pastoribus à Christo datam fuisse, illorum autem nemo omnino est, ut animadvertit Bossuetius de *l' Histoire des variations. lib. 15. num. 120. & 121.*, qui hanc potestatem cunctis Ecclesiæ membris sive disjunctim, sive collectim traditam existimet. Id nosci potest ex Clemente Romano Petri audire *Ep. 1. ad Corint. n. 40.* apud Constantium *Ep.*

Rom. Pontif. col. 28., Ignatio Ep. ad. Ephes. n. 6. apud Cotelierum PP. Apostolic. t. 2. p. 13. ed. Amstelod. 1724., Irenæo, cujus ex l. 3. Contr. hæres. c. 3. seqq. descripsit, egregieque illustravit loca Renatus Massuetius Diss. 3. in Oper. S. Irenæi art. 3. n. 16. seqq. t. 2. p. 103. ed. Ven., Polycraté Ephesio, cujus ex epistola sententiam refert Eusebius Histor. l. 5. c. 24. p. 243. ed. Cantabrig., Clemente Alexandrino Pædagog. l. 1. c. 6. p. 120. ed. Ven. 1757., Origene Hom. 22. in Numer. n. 4. t. 2. opp. ed. Maurin. Paris. & Comment. in Matth. tract. 12. n. 14. t. 3. p. 529., Saturnino Tolosatium Episcopo apud Ruinartium Act. martyr. n. 1. seqq. p. 109. seqq. ed. Veron. 1731., Demetrio Alexandrino, Alexandro Hierosolymitano, Teoctisto Cæsariensi, Babyla Antiocheno, Dionysio Alexandrino apud Eusebium Histor. l. 6. c. 8. 10. 11. p. 265. seq. c. 27. p. 292., c. 34. p. 298., c. 44. & 46. p. 316. & 319. l. 7. c. 5. p. 323., c. 7. 9. 11. p. 327. 329. 334., Cornelio Romano Ep. ad Cyprianum apud Coustantium Ep. Rom. Pontif. col. 135. seq., Cypriano Ep. 3. ad Rogation. p. 172. ed. Amstelod. 1700., Ambrosio de Pœnitent. l. 1. c. 2. n. 7. p. 253. t. 5. ed. Ven. 1781., Athanasio Ep. ad Constant. in Histor. Arianor. ad Monach. n. 44. opp. t. 1. p. 293. ed. Patavii 1777., Gregorio Nazianzeno. Orat. 1. p. 31. ed. Colonie 1690. Orat. 9. p. 158. & Orat. 17. p. 271., Basilio Ep. 42. ad Chilonem n. 4. opp. t. 3. part. 1. p. 128., Ep. 69. ad Athanas. n. 1. p. 161., Ep. 161. ad Amphilocho. n. 2. p. 250., Ep. 289. p. 427. ed. Maurin. Paris. 1730., Paciano Ep. 1. ad Sympronian. in Biblioth. PP. t. 4. p. 306. & seq. ed. Lugdun. 1677., Optato Milevitano Contr. Donatist. l. 2. c. 4. & seq. p. 35., & l. 7. c. 3. p. 111. & seq. ed. cit., Joanne Chrysostomo de Sacerdot. l. 2. n. 2. opp. t. 1. p. 572. ed. Montfaucon. Paris., & l. 3. n. 5. p. 385. Homil. 3. ad. Pop. Antiochen. n. 2. t. 2. p. 38. Mitto ceteros Ecclesiæ Patres, ut aliquem faciam scribendi modum, & mitto auctoritatem tot Conciliorum, quot usque ad hanc nostram ætatem numerantur, quæ semper ab Episcopis habita sunt, & in quibus contra hæreticos lata est excommunicatio, legesque ecclesiasticæ ab Episcopis constitutæ. Placet tamen adhuc pauca quædam seligere ex innumeris, quæ dari possent, Gallicanæ Ecclesiæ testimonia. Anno 1728. cum ex voluntate Ludovici XV. Christianissimi Regis Parisiis Episcopi 31. ad habenda comitia convenissent, de consultatione quadam sententiam rogati dixerunt, fundamenta impeti fidei nostræ, oppugnarique principia, quæ nos ab hæreticis discernunt, opinione eorum, qui spirituales potestatem à Christo Ecclesiæ datam residere defendunt in integra societate, ab eaque committi, credique Pastoribus usum, & exercitium hujus potestatis. Vide opusculum inscriptum Representations justes, & respectueuses à Nossieigneurs les Cardinaux, Archevêques & Eveques, assemblez extraordinairement à Paris par les ordres du Roy pour donner à sa Majesté leur avis, & jugement sur un écrit imprimé, qui a pour titre Consultation &c. His autem Episcopis 31. præverant Antistites centum, qui anno 1720., & antea quadraginta, qui anno 1713. & 1714. Parisiis comitia celebrant, quibus

porro alii plus sexaginta adhaerant. Horum autem doctrina fuit: Il est vrai, que le pouvoir d'excommunier a été donné à l'Eglise en la personne des Premiers Pasteurs, & si la proposition alloit pas plus loin, elle seroit orthodoxe; mais il n'est pas vrai, que les Premiers Pasteurs le reçoivent du corps de l'Eglise, c'est à dire des fideles. Le prouvoir d'excommunier fait partie des clefs, que Jesus-Christ même donna aux Apôtres immédiatement, & dans leurs personnes aux Evêques, qui sont leurs successeurs. Consule les Conférences de Luzon t. 7. Conf. 19. qu. 1. p. 299., L'instruction Pastorale approuvée par l'assemblée de Messieurs les Cardineaux, Archevêques &c. proposée à Messieurs les Prelats absens in Process. verbal. Cleri an. 1713. & 1714. p. 111. ed. an. 1714., item Le Memorie présentée au Roy par l'Archevêque de Cambrai l'an. 1734. & Déclarations Regis 4. Aug. 1720., & 24. Martii 1730. t. 12. Act. Cleri Gallic. p. 1642. & 1645. Alia bene multa Gallicanæ Ecclesiæ, quin etiam Ecclesiarum omnium, Patrumque ea de re testimonia habet Mamachus, qui totum hoc argumentum innumeris prope collectis monumentis solide, copioseque tractavit Ep. 3. ad Febron. per tot. l. 2. §. 1. & seq. p. 27. & seq. Videndi sunt etiam ipse Mamachus Antiq. Christian. t. 5. p. 259. & seq., Petavius de Hierarch. Eccles. l. 3. c. 14. & seq. t. 6. p. 165. seq. ed. Ven. 1757., P. la Fontaine Constit. Unigenitus theol. prop. 3. col. 1139., Niccolius in lib. Les pretend. reformez. convainc. de schisme, Bossuetius Histor. variat. l. 15. n. 120. & seq., Jo. Baptist. Faure Diss. advers. Richerist. in thesaur. theol. t. 12. op. 4. p. 263. ed. Ven. 1763., Ballerinius de Potest. eccles. Sum. Pont. & Conc. gener. c. 1. §. 1. seqq. p. 1. seqq. ed. Augustæ Vindelic. 1770., Veith peculiari libro, cui titulus Richerii systema confut., Zaccaria in Anti-Febron. t. 1. c. 4. Diss. 1. & Diss. 3. della Forza obbligatoria della disciplina.

(3) Magistratus; ac Principes ecclesiasticis censuris fuisse subjectos eodem modo, quo reliqui omnes subiciebantur, late ostendit Binghamus Orig. eccles. l. 16. c. 3. §. 3. t. 7. p. 130. & seq. ed. cit. Præcipua ejus rei testimonia sunt in Concilio Eliberitano Can. 2. 3. 55. 56. t. 1. Concil. col. 992. & 998. Collect. Labbæi, in Concilio Valentino II. t. 6. col. 669. Arelatensi I. Can. 7. t. 1. col. 1451., apud Synesium Ep. 58. p. 201. ed. Paris. 1633., Basilium ad Athanas. Ep. 61. p. 155. t. 3. ed. Paris. 1730., Ambrosium Ep. 40. n. 17. ad Theod. opp. t. 6. p. 134. ed. Ven. 1781., Eusebium Histor. eccles. l. 6. c. 34. ibique Valesium in Not. p. 298. ed. Cantabrig., Jo. Chrysostomum in S. Babylon Contr. Julian. & gentil. n. 6. opp. t. 2. p. 545. ed. Montfauconii Paris., Paulinum in Vit. Ambrosii n. 19. opp. Ambrosii t. 7. p. 6. ed. cit., Theodoretum Histor. l. 5. c. 18. p. 1. ed. Cantabrig. Confer etiam Acta Cleri Gallicani t. 12. p. 10. & p. 569. seq. ed. Paris. 1740. Henricus Hungariæ Rex ab Innocentio III. P. petit, atque impetravit, ut ejus consilarii, & familiares nisi pro manifesta, & rationabili causa, & canonica monitione præmissa excommunicatione non afficerentur, sicuti patet ex ejus Ep. 511. l. 1. t. 1. p. 295. ed. Baluzii Paris. 1682. Quin etiam Galliarum Regibus à Ro-

manis Pontificibus concessum est, ut in terra Regia nemo sine speciali mandato Sedis Apostolicæ excommunicationem, vel interdictum ferre posset, sicuti constat ex literis Philippi VI. an. 1335. apud de Lauriere t. 2. *Ordinat. Reg. Franc. p. 103.*

(4) Marsilius Patavinus in *Defensor. Pacis* sæculo XIV. aliquem excommunicare, atque à Divinis officiis arcere sine *fidelis Legislatoris*, hoc est sine Principis, auctoritate nulli Episcopo, aut Sacerdoti, vel eorum collegio licere existimavit. Quotquot sunt Protestantes, qui vel Anglicano schismati adherent, vel Principi in sacra jus omne tribuunt, vel Ecclesiam collegium merum esse arbitrantur, & ceteri, qui ei cogentem potestatem adimunt, quique supra descripti sunt, Marsilii errorem sequuntur. Sed antea etiam Petrus de Corbaria Anti Papa, alique, quorum meminit Joannes XXII. in *Extravag. Dudum ad audientiam* apud S. Antoninum 4. 2. *Theol. tit. 1. c. 7. §. 5.*, assèruerunt, omnem jurisdictionem, quam Prælati habent majorem, quam alii, ab imperatore procedere, quod est à Principe etiam jus excommunicationis repetere. Idem est error Valdensium, Wicleffi, Joannis Hussi, Lutheri, Calvini, Melanctonis. Van-Espenius de *Censur. c. 2. §. 5.* laici Principis in judicio censurarum auctoritatem tueretur. Auctor anonymus opusculi, cui titulus *La Chiesa è la Repubblica dentro à loro limiti*, Principes jus habere contendit cognoscendi justitiam, aut injustitiam excommunicationis, idemque sentiunt Manettus, Continius Auctor libri *Riflessioni sulla Bulla Cœnæ*, Pereira *Dottrina del l'antica Chiesa intorno la suprema potestà de' Re*. Antonius Genovesius de *Jure & offic. c. 8. §. 38. in externis actionibus*, quo divina jura propagantur, & in Republica administrantur, Sacerdotium imperio civili subiectum putat. His præverunt Paulus Sarpus, Fevretus, Simon Vigorius, Dupinius, Giannonius, ceteri similes. Sed horum deliramenta late refutarunt M. Antonius Capellus Minorita in *lib. Bononia edito an. 1610. Advers. præf. primat. Reg. Anglicæ. c. 13. & seq.*, Altaserra *Eccles. jurisdict. vindic. advers. Fevretum*, Bianchius *Adversus Giannonium t. 4. p. 608. & seq.* Duvallius de *Supr. Pontif. in Eccles. potest. in Biblioth. Pontif. Rocaveri t. 3. p. 405. & seq.* Franciscus Antonius de Simeonibus de *Rom. Pontif. judic. potest. t. 2. c. 21.*, de Marca in libello, quem an. 1646. Barcinone edit, atque iterum impressit Baluzius in *prolegomenis ad opus de Concord. Sacerdot. & Imper.*, Cardinalis Tencin Arch. Ebreduensis *Mandement, contre le memoire des MM. les 40. Avocats de Paris pour le Sieur Samson. p. 17.*, Auctor tractatus de *la Jurisdiction ecclesiastique in t. 6. Actor. Cleri Gallicani*, Archiepiscopus Parisiensis Beaumont in *Celebr. Instruction. an. 1756. De l'autorité de l'Eglise*, Auctor operis *Des deux puissances*, virique clarissimi Gerbertus *princ. Theol. Can. sect. 1. de Jur. Sacr. p. 22. seq. & c. 3. sect. 2. §. 87. & seq. Princ. Theolog. exeg.*, Zaccaria de *Disciplin. diss. 2. & 3.*, & *Anti-Febron. vindic. Diss. 12. c. 1.*, Mamachus ad *Febron. Ep. 1. §. 19. t. 1. p. 301. & seq.* Sane Christus non Principibus, sed solis Apostolis, atque in primis Petro tribuit excommunicandi potestatem, quæ

in potestate ligandi fundata est, eam ab uno Christo Paulus repetit, eaque semper Ecclesia usa est jure suo, neque ullæ unquam in eo negotio partes laici Principis fuerunt. Sunt autem prope innumera testimonia Patrum, qui laicos Principes in res omnes ecclesiasticas imperium aliquod, & auctoritatem habere negant; atque hi, præter ceteros, sunt Athanasius *Histor. Arianor. ad Monach. n. 11. p. 277. n. 14. & 15. p. 278. n. 17. p. 279. n. 33. p. 287. & n. 52. p. 297. opp. t. 1. ed. Patavii 1777.*, Osius Cordubensis apud Athanasium *ib. n. 44. p. 292.* Lucifer Calaritanus *l. 1. pro Athanas. p. 61. ed. Ven. 1778.*, Hilarius Pictaviensis *l. 1. ad Constant. n. 1. t. 1. col. 535. ed. Veronæ 1730.*, Liberius P. apud Athanasium *Histor. Arian. n. 36. p. 288.*, & apud Coustantium. *Ep. Rom. Pontif. col. 431. & seq.*, Basilius M. *Ep. 225. p. 344. t. 3. ed. Paris. 1730.*, Gregorius Nazianzenus *Orat. 17. opp. t. 1. p. 271. ed. Coloniae 1690.*, Gregorius Nyssenus *Opp. t. 3. p. 306. ed. Paris. an. 1639.*, Ambrosius *Ep. 20. n. 19. p. 48. & Ep. 21. ad Valentinian. p. 52. opp. t. 6. ed. Ven. 1781. & Serm. contr. Auxent. n. 5. p. 56. & n. 30. & seq. p. 62. & n. 36. p. 63. t. 6.*, Martinus Taronensis apud Sulpitium Severum *l. 2. Histor. eccles. p. 348. t. 6. Biblioth. PP. ed. Lugdun. 1677.*, Hieronymus in *Isaiam c. 17. v. 10. opp. t. 4. col. 725. ed. Vallarsii Veron. & Ep. 14. ad Heliodor. n. 8. col. 33. t. 1.*, Joannes Chrysostomus *Hom. 3. ad Pop. Antiochen. p. 38. t. 2. opp. ed. Paris. 1718. l. 3. de Sacerd. c. 14. p. 390. t. 1. & Ep. ad Episc. & Presbyteros deirutos in carcer. t. 3. p. 526. & Ep. ad Innocentium I. P. p. 5. 7. t. eod.*, Optatus Milevitanus de *Schism. Donatis. n. 13. p. 14. ed. Antwerp. 1702.* Augustinus *Ep. 43. ad Glorium & Eleusium n. 20. col. 97. opp. t. 2. ed. Maurin. Ven. 1729.*, Isidorus Pelusiotes *l. 3. Ep. 249. p. 239. ed. Ven. 1745.*, Gelasius P. *Ep. ad Anastas. Imp. apud Labbæum t. 3. Conc. col. 308.*, Felix III. P. *Ep. ad Zenonem Imp. apud eundem ib. col. 147.*, Joannes Damascenus de *Imag. or. 2. §. 16. opp. t. 1. p. 339. ed. Le-Quenii Paris. 1712.* Idem quoque agnoverunt, ac diserte confessi sunt pii Imperatores Constantinus post habitum Concilium Arelatense; (vide Augustinum *cit. Ep. 43.*) Theodosius *Ep. ad Synod. Ephesin. an. 431. Par. I. C. 35. ejusd. Conc. apud Labbæum t. 3. Conc. col. 990. ed. cit.*, & Valentinianus apud Sozomenum *Histor. l. 6. c. 7. p. 227. ed. Cantabrig.*, & Ambrosium *Ep. 21. ad Valentinian. opp. t. 6. p. 52. ed. Ven. 1781.* Vide etiam Concilium Tridentinum *Sess. 25. c. 3. de Reform.*

§. XIII. Excommunicatio tantum fertur in Christianos, quoniam ex Ecclesia expelli non possunt infideles, qui jam extra Ecclesiam sunt (1), & vero fertur à legitima Potestate in eos, qui sibi subiecti sunt. Quare excommunicatio Episcopi illos afficit (2), qui in ejus diœcesi sunt, excommunicatio Summi Pontificis omnes obstringit, quotquot Ecclesiæ in orbe Christianos subsunt, quoniam ejus potestas, & jurisdictio

complectitur Ecclesiam universam. Parere autem excommunicationi, etiam injustæ, quæ tamen à legitima Potestate lata sit, Christiani omnes debent (3); quoniam subjectorum est obedire legibus, quæ à Præpositis feruntur, neque ipsis de earum justitia agere iudicium licet.

(1) *Quid mihi de his, qui foris sunt, iudicare?* Inquit Apostolus I. ad Corinth. V. 12.

(2) Ad Episcopos, qui sunt Apostolorum successores, pertinet jus excommunicandi. Præclare S. Thomas in 4. Sentent. dist. 18. qu. 2. art. 2. quæstiunc. 1. In foro conscientie, inquit, causa agitur inter hominem, & Deum; in foro autem exterioris iudicii causa agitur hominis ad hominem, & ideo absolutio, vel ligatio, quæ unum hominem obligat quoad Deum, tantum pertinet ad forum penitentie. Sed illa, quæ hominem obligat in comparatione ad alios homines, ad forum publicum exterioris iudicii pertinet; & quia per excommunicationem homo à communione fidelium separatur, ideo excommunicatio ad forum exterius pertinet, & illi solum possunt excommunicare, qui habent jurisdictionem in foro iudiciali, & propter hoc soli Episcopi propria auctoritate, majores Prælati possunt excommunicare, non Presbyteri Parochiales. Hinc in Can. 1. c. 16. qu. 2. excommunicatio Mucro Episcopi appellatur. Paulus Mengonius dissertatione Florentiæ edita an. 1732. de Eminentiori Parochorum dignitate supra canonicos nixus Decretali Alexandri III. in c. 3. de Offic. iudic. ordin. demonstrare conatur, etiam Parochos ordinariam in foro externo jurisdictionem habere, eosque ideirco ferre excommunicationem posse. Sed eum refutavit Jo. Dominicus Larius alia dissertatione Pisis edita ann. 1733, Revera Parochos ea potestate carere, inter omnes constat, idque, præter ceteros, late ostendit Gonzalez in cit. c. 3. n. 2. Illa autem Alexandri constitutio, qua Mengonius nititur, pertinet ad Parochum, qui non ordinario, sed extraordinario jure, videlicet ex peculiari privilegio, aut ex præscripta consuetudine, vel ex alio simili jure excommunicationem inflixerant.

(3) S. Gregorius M. Hom. 26. in Evang. S. Joann. n. 6. opp. t. 1. col. 1556. ed. Paris. 1705. Id autem, inquit, qui sub manu Pastoris est; ligari timeat vel juste, vel injuste, nec Pastoris sui iudicium temere reprehendat, ne etsi injuste ligatus est, ex ipsa tumida reprehensionis supervia, culpa, quæ non erat, fiat. Confer etiam S. Augustinum de Baptismo Contr. Donatist. l. 1. c. 17. opp. t. 9. col. 93. ed. Ven. 1733., Nicolaum I. P. ad Episc. & Cleric. Patriarch. Constantinop. Ep. 10. n. 6. apud Labbæum t. 9. Concil. col. 1381., & Concilium Quintilineburgense an. 1085. Can. 1. apud eundem t. 12. col. 631. Id vero est intelligendum de excommunicatione, quæ evidenter injusta non sit. Nam excommunicatione, quam injustam esse manifesto constat, neque in interno, neque in externo foro aliquem obstringi, fere omnes sentiunt, ut ostendit Fagnanus in c. 11. de Solut. n. 10. & seq. Sed Quesnellus Prop. 91. 92. 93. gene-

ratim statuit, omnem injustam excommunicationem non esse metuendam, quoniam per eam ab Ecclesia non eximus, sed potius est imitari S. Paulum, & Jesus sanat vulnera, quæ præceptis Primorum Pastorum festinatio infligit, sine ipsius mandato. Petrus de Marca Concord. Sacerd. & Imper. l. 1. c. 3. §. 6. & 7. crimina ecclesiastica, ac sæcularia distinguit, & pro his postremis non nisi injuste, & illegitime censuras infligi posse contendit. Doctrinam hanc, quam pridem Jo. Parisiensis, Gersonius, & quidam alii traderant, arripuit Ginnonius à Bianchio notatus, & arripuit etiam Pereira in libro *Dottrina della Chiesa &c.* Continuis Auctor libri *Riflessioni sulla Bolla Cæna* excommunicationem tantum propter hæresim, morumque doctrinam ferri posse asseverant, planeque despiciunt censuras, quæ propter disciplinam in causis temporalibus, aut mixtis infliguntur. In idem fere recidit sententiam Febronii c. 9. §. 7. n. 8. de Stat. Eccles., & Auctoris libri *La Chiesa è la Repubblica dentro i loro limiti* p. 127. Adversus hos omnes copiose, accurateque scripserunt Paulus à Lugduno *Anti-Exapl. prop. 91. & seq. t. 2.*, Viva *Thes. Quesnell. prop. cit.*, Fontana *Const. Unigenitus theolog. prop. t. 3. & 4. cit. prop.* Languetius *Prem. Avertissem. dux Appellan. an. 1718. n. 15.*, Bianchius in *Giannonium t. 2. l. 6. §. 3. n. 5. p. 411.*, Cl. Zaccaria *Diss. 3. della Forza obbligatoria della disciplina p. 279.*, & *Anti-Febron. t. 3. Diss. 3. c. 2.* Videndæ sunt etiam les *Conferences de Luzen Conf. 19. qu. 3. p. 333. & seq. t. 7.* Sane Christus, qui *Ecclesiam non audierit, tamquam ethnicum, & publicanum* haberi voluit; & hoc quidem loco habere potestatem etiam Ecclesiam constituendi disciplinam, inter Catholicos omnes constat. Paulus I. ad Corinth. V. 5. excommunicavit incestum Corinthium propter publicum scandalum, quod ad disciplinam pertinet. Sunt autem prope innumera ex antiquitate ecclesiastica monumenta excommunicationum, quæ propter disciplinam in rebus temporalibus, aut mixtis inflictæ sunt. Seligam S. Leonem M. *Ep. 4. t. 1. col. 616. ed. Ballerin. Ven.*, cujus hæc verba sunt. *Hoc itaque admonitio nostra denuntiatur, quod si quis fratrum contra hæc constituta venire tentaverit, & prohibita fuerit ausus admittere, à suo se noverrit officio submovendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ.* Patres Concilii Arelatensis an. 314. contra Donatistas habiti *Can. 7. t. 1. Concil. col. 1451. Collect. Labbæi: de Præsidibus*, inquiunt, *qui fideles ad Præsidatum prosiliunt, placuit, ut cum promoti fuerint, literas accipiant ecclesiasticas communicatorias, ita tamen, ut in quibuscumque locis gesserint, ab Episcopo ejusdem loci cura de illis agatur, & cum ceperint contra disciplinam agere, tum demum à communione excludantur.* Similiter adversus eos qui violarent disciplinam in rebus temporalibus, aut mixtis, statuta est excommunicatio à Concilio Carthaginensi IV. c. 95. t. 2. *Concil. col. 1444. Collect. ejusd.*, à Concilio Aurelianensi III. *Can. 22. & 23. t. 5. col. 1280.*, à Concilio Arvernensi an. 535. *Can. 15. t. 5. col. 952.*, Matisconensi II. anni 585. *Can. 5. t. 6. col. 675.*, à Concilio Trullano seu Quini-Sexto *Can. 69. 71. 74.*

96. t. 7. col. 1379. & seq., Constantinopolitano IV. Oecumenico. *Can.*
17. t. 10. col. 644. ed. Ven.

§. XIV. Quando autem excommunicatio gravissima est inter poenas ecclesiasticas, non nisi ob grande crimen irrogari debet; cum nihil pejus Christiano homini possit accidere, quam ab Ecclesia separari, eique interdici sacris, atque aditu, congressuque orthodoxorum. Hinc cum ferenda est excommunicatio, primum expendere oportet genus criminis, ut noscatur, num illud tam gravi poena sit, dignum (1); deinde monendus est criminis, ut se colligat, atque à pravo instituto removeatur (2). Quæ monitio bis, ac tertio repetitur, eaque *competens & canonica*, appellatur (3), quoniam ex ea satis constat criminis in peccatis obfirmato animo hæerere.

(1) *Can.* 41. 42. 43. c. 11. qu. 3. Vide etiam Augustinum *de Fid. & oper. c.* 19. & 26. *opp. t.* 11. col. 550. & 558. ed. Ven. 1767., & S. Leonem M. *Ep.* 10. c. 8. *opp. t.* 1. col. 640. ed. Ballerin. Ven. 1753.

(2) Concilium Tridentinum *Sess.* 25. c. 3. *de Reform.*, *Can.* 42. c. III. qu. 3.

(3) *Cap.* 48. *de Sentent. excomm.*, c. 5. *cod. in 6.*

§. XV. Synodus Lugdunensis, quæ habita est Gregorio X. Pontifice, iudicibus sive tres admonitiones, sive unam pro omnibus adhibere permisit; verum una hæc admonitio instar omnium est; nam aliquot dierum intervalla sunt observanda, antequam sententia feratur, nisi aliud necessitas fieri jubeat (1). Tridentina Synodus (2), ut coerceret arbitrium iudicum, qui etiam non admonitos excommunicabant, duas saltem monitiones emittendas statuit, antequam ea poena irrogetur.

(1) *Cap.* 9. *cod. in 6.*

(2) Concilium Tridentinum *loc. cit.*

§. XVI. Excommunicatus à suo Episcopo ab alio absolvi nequit (1), excepto Summo Pontifice, qui ab aliis inflictam excommunicationem ex ampla, quam habet in tota Ecclesia, jurisdictione remove potest (2). Lata vera ab una Ecclesia

excommunicationis sententia in aliis quoque servanda est (3). Nam ea poena territorio non circumscribitur, sed criminis sequitur, quocumque ipse venerit (4); ac præterea mutuum foedus, & conjunctio Ecclesiarum ita postulat, ut ab aliis quoque Ecclesiis ratæ firmæ habeantur poenæ, quas una Ecclesia in fontes constituit. Hinc mos inolevit, ut Ecclesiæ per literas encyclicas certiores facerent ceteras Ecclesias de iis, quos communionem prohibuerant (5); neque alia nunc disciplina est (6).

(1) *Can.* 2. c. 11. *quæst.* 3. Concilium Carthaginense II. c. 7. apud Labbæum t. 2. *Concil.* col. 192. ed. Ven., Lugdunense II. *Can.* 4. t. 6. col. 530., Ivo Carnotensis *Ep.* 76. *opp. par.* 2. p. 38. ed. Paris. 1647. Vide Fagnanum *in c.* 12. *de Peniten. & remiss.* n. 80.

(2) Confer S. Leonem M. *Ep.* 32. *opp. t.* 1. col. 859. & seq. ed. Ballerin. Ven. 1753. Mitto reliqua exempla, quorum ecclesiasticæ historiæ plenæ sunt.

(3) *Cap.* 1. *de Tregua & pace.* Consule præterea Canones Apostolorum 10. & 25. apud Cotelerium *PP. Apostolic.* t. 1. p. 443. & 446. ed. Amstelod. Concilium Eliberitanum *Can.* 53. t. 1. *Concil. Collect.* Labbæi col. 998., Arelatense I. *Can.* 16. *ib.* col. 1452., Nicænum *Can.* 5. t. 2. *ib.* col. 63., Antiochenum *Can.* 6. *cod. t.* 2. col. 587. *ibi*, Sardicense *Can.* 13. *cod. t.* 2. col. 687. Cesaraugustanum *Can.* 5. t. 2. col. 1196. Milevitanum *Can.* 18. t. 3. col. 384.

(4) Adisis Fagnanum *in c.* 1. *de Tregua & pace* n. 6. & 7.

(5) *Can.* 20. c. 11. *quæst.* 3. Vide etiam S. Cyprianum *Ep.* 59. col. 56. ad Cornelium p. 259. ed. Amstelod. 1700. S. Augustinum *Ep.* 235. al. 74. ad Deuterium *opp. t.* 2. col. 848. ed. cit., Socratem *Histor. l.* 1. c. 6. p. 10. ed. Cantabrig., Concilium Toletanum I. *Can.* 11. t. 2. *Concil. col.* 1472. *Collect. cit.*

(6) Consule Pontificale Romanum *tit.* 17. *par.* 3. §. 12. p. 181. ed. Catalani Romæ.